

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ

Книга 2 – ГЕОГРАФИЯ

Том 115–116

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF GEOLOGY AND GEOGRAPHY

Book 2 – GEOGRAPHY

Volume 115–116

КЛАСИФИКАЦИЯ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В КЮСТЕНДИЛСКА И ПЕРНИШКА ОБЛАСТ

КРАСИНА РАДОМИРСКА

Катедра по социално-икономическа география

e-mail: kradomirsk@uni-sofia.bg

Kyustendil and Pernik are regions with specific features that influence the development of rural areas. Their proximity to the capital, the location of the places in one of the most developed regions in the country – the South-West region, and also the population engaged in agriculture and animal breeding, contribute to the authentic way of life and culture. A classification of rural areas in these two districts was made using demographic and socio-economic indicators.

Keywords: rural areas, classification, demographic indicators, socio-economic development, criteria, education, employment

УВОД

Селските райони се отличават с различни природни, демографски и социално-икономически характеристики. Те предлагат по-добро качество на живот, чист въздух, спокоен и здравословен начин на живот, чувство за общност и достъп до развлекателни дейности на открито. Селските райони притежават значителен стопански и културен потенциал и имат изобилие от природни ресурси, които могат да се използват за селскостопанско производство, хранително-вкусовата промишленост и биотехнологиите. Като цяло тези райони имат потенциала да допринесат значително за икономическия растеж, екологичната устойчивост и социалното благосъстояние на страната ни. В същото време обаче, поради редица причини, селските райони изостават от урбанизираните, като например по ограничен достъп до здравеопазване, образова-

ние, транспорт и технологии. Тези фактори водят до различия в достъпа до възможности и услуги, което води до по-ниски нива на икономическо развитие и социално благосъстояние, което затруднява селските райони да догонят градските райони по отношение на икономически растеж и социално благосъстояние. Изследването на тези проблеми и откриването на възможности за разрешаване са сред най-актуалните задачи на повечето учени и експерти, които се занимават с развитието на селските райони и внедряването на нови политики. Те трябва да достигнат до решения, които да са съобразени с местните ресурси и особености на конкретните селски райони. Цел на настоящото изследване е да бъдат анализирани основни и категоризирани селските райони в Кюстендилска и Пернишка област, спрямо определени критерии и показатели. Обект на изследване са именно селските райони в Кюстендилска и Пернишка област, а предметът е свързан с класификацията на тези райони, чрез изследването на социално-икономическите и демографски особености.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Изпълнението на основната цел е извършено посредством теоретико-методологичен и емпиричен подход. Използвани са пространствено-статистически и сравнителен анализ при определянето на селските райони и изясняването на техните локални особености. При сравнението на двете разглеждани области – съответно хорологичният (пространствен) подход. Приложена е комплексна методика, методи за проучване и анализ на демографското и социално-икономическото и състояние на селските райони в Кюстендилска и Пернишка област. Основните резултати от изследването са свързани с идентифицирането на демографските и социално-икономически процеси, протичащи в разглежданата територия и очертаване на тяхната класификация спрямо определени критерии и показатели.

В изследванията на селските райони фундаментален и методически характер има монографичните издание на Маджарова (2000) и на Маджарова, Пенева и Патарчанова (2013), както и статията на Патарчанова и Гунева (2016). С подобно методическо съдържание е проучването периферните райони на Patarchanov и Patarchanova (2014), както и на еволюцията и съвременното състояние на руралната парадигма на Patarchanov (2019).

Върху селските райони, като част от проблемните територии, са фокусирани проучванията на Патарчанов и Патарчанова (2001) и Патарчанов (2015). На демографските процеси и проблеми са посветени публикациите на Найденов и Трайков (2016), Патарчанова и Николова (2019) и Трайков (2014).

Организацията и управлението на селските райони изследва Patarchanov (2006). Състоянието на услугите в руралните райони са водещи в проучването на Patarchanov (2006).

Различни социални аспекти в руралното развитие – напр. за пространствените предизвикателства пред образованието в селските райони проучва Патарчанов (2009) и социалното предприемачество като инструмент на социалната политика изследвано от Patarchanova (2019). Профилът на руралната икономика и някои кризисни елементи, както и възможностите за диверсификация са обект на изследователски интерес от Patarchanova (2019).

Според Попов, Р. и колектив (2007) селските райони в България се характеризират с изостаналост в икономически, социален и културен аспект, застаряващо население, нисък жизнен стандарт на живот, влошена инфраструктура и произтичащите от това негативи. Това е резултат от обективно протекли процеси, но също така и от пренебрежението и подценяването на последиците от това неблагоприятно развитие. А Симеонов и Петров (2007) смятат, че за идентифициране на общините, като селски райони е необходимо да се използват достатъчно на брой показатели, поради това, че те представляват сложни, динамични и отворени системи. Факторите като демографски процеси, икономическите, екологичните, културните, инфраструктурните и социално-битови условия, начина на живот, степента на човешко развитие в различна степен определят облика на общините като селски.

Различни аспекти на политиката за тяхното развитие откриваме отново в публикация на Патарчанов (2004).

При набиране на емпиричната информация за настоящото изследвано бяха използвани данни от различни институции. Основно това бяха данни от Националния статистически институт (НСИ).

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЯ

В целия Югозападен регион, единствено селските райони в Кюстендилска област и Пернишка област, остават същите както и преди промяната в националния Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за новия период: 2023–2027 г. Това показва, че демографските показатели са останали непроменени и е предпоставка за анализ и класификация на селските райони в тези области.

Настоящото изследване разграничава и класифицира селските райони в Кюстендилска и Пернишка област спрямо определени критерии и показатели. Кюстендилска област заема площ от 3084,3 km², което представлява 2,7% от територията на страната и 14,7% от територията на Югозападен регион. Общият брой на населението е 111 736 хил. души (НСИ, 2021). Пернишка област заема площ от 2390,2 km², което представлява 2,5% от територията на страната и 11,7 от територията на Югозападен регион. Населението е 114 162 души по окончателни данни от преброяване от 2021 г.

По националната дефиниция за предишните периоди: 2007–2013 и 2014–2020 г., селските райони включваха общини с население до 30 000 души. В

новия програмен период на ОСП е въведена нова национална дефиниция за понятието „селски район“, където населението не трябва да превишава 15 000 души. По този начин, до 2013 г. в страната ни като селски райони са били категоризирани 231 общини от общо 265 за България, а сега селските райони ще бъдат едва 215 на брой. Кюстендилска и Пернишка област представляват интерес, тъй като са близо до Столицата и се намират в най-големия и най-развития регион, а именно Югозападния. Двата селски района са интересни за сравнение, защото Кюстендилска област се явява погранична територия с добре запазени ландшафти и възможности за биопроизводство, докато се предполага, че селските райони на територията на Пернишка област са имали и биха могли да имат индустриално развитие.

За съжаление намаляването на населението в териториите на Кюстендилска и Пернишка област е факт и именно затова определените селски райони остават същите. В Кюстендилска област те са 7 на брой, а именно: Бобов дол, Бобошево, Кочериново, Невестино, Рила, Сапарева баня и Трекляно. В Пернишка област те са 5 на брой: Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир и Трън. На (табл. 1) е показана намаляващата тенденция на населението в селските райони на двете области .

Таблица 1

Table 1

Административно-териториално устройство и населени места в Кюстендилска и Пернишка област (2021 г.)

N	Общини	Население	Население	Територия	Населени места (бр.)		
		(2011г.)	(2021г.)		Общо	Градове	Села
		хил. души	хил. души	(км ²)			
КЮСТЕНДИЛСКА ОБЛАСТ							
1	Бобов дол	8930	6860	206 188	18	1	17
2	Бобошево	2848	2424	135 142	12	1	11
3	Кочериново	5811	4129	182 306	11	1	10
4	Невестино	2821	1837	439 686	23	0	23
5	Рила	2830	2366	360 960	5	1	4
6	Сапарева баня	7449	6439	180 921	5	1	4
7	Трекляно	644	714	257 830	19	0	19
ПЕРНИШКА ОБЛАСТ							
1	Брезник	6812	5800	404.038	35	1	34
2	Земен	2717	2330	247.077	18	1	17
3	Ковачевци	1596	1262	144.945	10	0	10
4	Радомир	2063	18408	540.488	32	1	31
5	Трън	4086	3813	573.46	52	1	51

Източник: Данни на НСИ

Най-често срещаната структура на селищната мрежа в българските общини е йерархична, съществуват няколко нива на населени места в зависимост от тяхната големина и функции (градове и села). Съществуват и селища с градски тип население, те са по-малки от градовете, но със сравнително добре развита инфраструктура. Също така голям брой малки градове, се отличават основно със земеделски стопанства, по-малко услуги и инфраструктура и в своя облик приличат повече на села. Проучваната територия доказва тези твърдения.

В пет от общо 7 общини в област Кюстендил, и в четири от общо 5 общини в Перник, структурата на населените места се състои от един град и различен брой села. На територията на Кюстендилска област има седем общини, в три от тях броят на населените места варира между 10 и 17 (това са градовете Кочериново, Бобошево и Бобов дол). С най-малък брой села са гр. Рила и гр. Сапарева баня. На територията на Кюстендилска област, село Невестино се явява административен център на община Невестино с най-много села (23 села), следвано от село Трекляно, административен център на община Трекляно (19 села).

В Пернишка област съществуват 5 общини. В три от тях броят на населените места варира между 17 и 34 (Земен, Радомир и Брезник), най-много населени места (села) се отчитат в община Трън, а най-малко в община Ковачевци (табл.1). Вследствие на тази таблица, може да се направи извода, че в общините в Кюстендилска област са повече на брой (7) от тези в Перник (5), но населените места са по-малко в Кюстендилска област (88) и следователно селските райони на Пернишка област са повече на брой (143) и имат по-голямо предимство с това, че не са в пограничен регион и са в близост до столицата.

Въпреки различията при характеристиката на населението в разглежданите територии, общините в Кюстендилска и Пернишка област са определени като селски райони (с изключение на градовете: Кюстендил, Дупница и Перник). Диференцирането е отразено в ПРСР (Програмата за развитие на селските райони) и се осъществява на база средна гъстота на населението в общината и големината на населените места, спрямо броя на населението им. Въз основа на дефиницията на ОИСП и класификацията на селските райони на ниво NUTS 3, като основен критерии отново се използва показателят гъстота на населението, а като допълнителен – дела на селското население от общото население на района (табл. 2).

Таблица 2

Table 2

Характеристика на населението в Кюстендилска и Пернишка област (2021)

N	Общини	Гъстота на населението	Градско население	Селско население	Дял на селското население	Коефициент на безработица
		д./кв.км	хил.души	хил.душ и	%	%
селски райони в Кюстендилска област						
1	Бобов дол	33.27	4502	2358	34.37	5.35
2	Бобошево	17.93	1086	1338	55.2	7.74
3	Кочериново	22.64	1957	2172	52.6	5.98
4	Невестино	4.17	0	1837	100	13.15
5	Рила	6.55	1958	408	17.24	8.3
6	Сапарева баня	35.59	3396	3043	47.26	6.26
7	Трекляно	2.76	0	714	100	13.89
селски райони в Пернишка област						
1	Брезник	14.36	3735	2169	36.74	8.62
2	Земен	9.43	1413	917	39.36	8.61
3	Ковачевци	8.71		1262	100	11.24
4	Радомир	34.06	12462	5946	32.3	5.49
5	Трън	6.65	2290	1523	39.94	18.8

Източник: Данни на НСИ и собствени изчисления

От таблицата ясно се разграничава дела на селското и градското население. Изцяло селски райони са Невестино и Трекляно (Кюстендилска област) и Ковачевци (Пернишка област). За да се стигне до тези изводи, са заимствани някои от критериите в класификацията на селските райони изготвена от Патрчанова и Гунева (2016) и спрямо натрупаните лични впечатления и литература за селските райони в Кюстендилска и Пернишка област.

Използвани са демографски и социално-икономически показатели. В своята разработка Св. Маджарова (Маджарова, 2000 г.) използва показателите: население в, под и над трудоспособна възраст, заетост по икономически сектори, средногодишно ниво на безработица и източници на доходи на население-

то. Спрямо тези показатели се разграничават: развит, междинен и изостанал селски район:

– Развит селски район е този, при който стойностите на изследваните показатели са близки до средните за страната, постигнато е нарастване на общата заетост и се увеличава броя на населението.

– Междинен селски район е този, в който стойностите на изследваните показатели са близки до средните за страната и се поддържа общата заетост и брой на населението

– Изостанал селски район – в който се наблюдава намаляване на стойностите на използваните показатели в сравнение със средните стойности в страната (Маджарова, 2000 г.).

Таблица 3

Table 3

Други характеристики на населението (2021)

N	Общини	Коеф. на заетост на населението (15-64 г.)	Дял на населението (в %)			Дял на населението на 7 и повече години			
			%	Подтрудосп особ.	Трудоспособна	Надтрудосп особна	Неграмотни (%)	Основно и по-ниско образование (%)	Средно образование (%)
Кюстендилска област									
1	Бобов дол	50.4	10.5	59.23	30.28	1.2	32.3	58.2	9.5
2	Бобошево	56.4	9.49	51.44	39.07	0.4	28.1	60.1	11.7
3	Кочериново	62.1	9.32	51.83	38.85	0.3	31.6	54	14.4
4	Невестино	51	4.21	42.05	53.74	1.1	33.6	56.7	9.7
5	Рила	55	10.99	53	36.01	0.3	28.3	53.3	18.3
6	Сапарева баня	62.3	12.35	56.97	30.69	0.4	23.6	60.4	16
7	Трекляно	55.3	5.46	51.68	42.86	0.2	27.2	61.2	11.6
Пернишка област									
1	Брезник	58.2	11.23	53.62	35.15	0.8	29.7	57.9	12.4
2	Земен	56.5	7.51	50.39	42.1	0.5	31.6	57.5	10.7
3	Ковачевци	54.3	7.04	45.68	47.28	0.1	31.4	59.1	9.5
4	Радомир	62.3	11.87	57.23	30.9	0.4	24.7	60	15.2
5	Трън	43	12.43	51.74	35.82	4.2	37.3	50.7	11.9

Източник: Данни на НСИ и собствени изчисления

Приложена е методиката за разграничаването и категоризирането на селските райони, представена от Маджарова (2000), с допълнения и леки промени. Селските райони на Кюстендилска и Пернишка област са разграничени и

групирани според социално-икономическото им развитие. При използването на показателя: население под, в и над трудоспособна възраст са направени следните изводи:

Общо за страната, населението в под трудоспособна възраст е 15,49%, в трудоспособна е 60,05%, а в над трудоспособна е 24,45%. В рамките на селските райони на Кюстендилска област, община Бобов дол има най-висок процент на трудоспособното население във възраст между 15 и 64 години – 59,23%. Общините Бобошево, Кочериново и Трекляно имат сравнително висок процент на над трудоспособното население, това може да се дължи на емиграцията на младите хора в търсене на работа и по-добри възможности за живот в градовете. Сред селските райони в Пернишка област най-висок коефициент на заетост имат Радомир с 62,3% и Брезник с 58,2%, докато най-нисък е в Трън – 43%. Най-голяма част от трудоспособното население в избраните общини е в Радомир – 57,23%, а най-малка е в Земен – 50,39%. Почти половината от над трудоспособната част на населението в Ковачевци е 47,28%, което е най-високото разпределение в тази категория.

Друг използван показател е: нивото на безработица. Нивото на безработица е важен фактор при класифицирането на селските райони, тъй като то може да бъде индикатор за икономическото развитие и благосъстоянието на хората в селските райони. Коефициентът на безработица в България е 4,7% (2022). Стойностите за селските райони на Кюстендилска и Пернишка област са сравнително високи, независимо от близостта на Пернишка област до столицата. С най-висок коефициент на безработица е: Трън (18,8%), характерно за тази територия е географското положение, което е погранично, с лоша инфраструктура и характерно обезлюдяване. Следват Трекляно, Невестино и Ковачевци с коефициент на безработица между 11 и 13%. В тези населени места има висока концентрация на население в над трудоспособна възраст. С най-ниска безработица са Бобов дол и Радомир (табл. 2).

При класификацията на селските райони се обръща специално внимание на структурата на населението по местоживеене и дела на селското население. Отличават се селски райони с градско население и такива с изцяло селско население, което е предпоставка за огромни различия (табл. 1). С най-висок дял на селското население, над 50% от населението живеещо в района са Невестино, Трекляно, Ковачевци, Бобошево, Кочериново и Сапарева баня. Между 17% и 50% дял на селското население са териториите: Рила, Бобов дол, Трън, Брезник, Земен и Радомир.

Много важен фактор при класифицирането на селските райони е образователната структура. Тя може да покаже потенциала на района за икономическо развитие и да допринесе за по-ефективното и добре насочено планиране на политиките за развитие на селските райони. Селските райони в Кюстендилска и Пернишка област имат доста висок дял на образовано население. Въпреки това, все още има неграмотни хора в тези общини, макар и в малки проценти (табл. 3).

Най-високият процент на населението в селските райони на Кюстендилска област с висше образование е в община Рила – 18,3%. Общините Кочериново и Сапарева баня имат съответно най-голям процент на хора с висше образование – 14,4% и 16%. Хората със средно образование съставляват повече от половината от населението във всяка от общините. Хората с основно и по-ниско образование са по-малко от 35% във всички общини, освен в Бобов дол, където те са 32,3%. В община Невестино има най-висок процент на населението с основно и по-ниско образование – 33,6%, докато в община Бобошево този процент е най-нисък – 28.1%.

Най-високият процент на неграмотност в селските райони на област Перник, се наблюдава в общината Трън – 4,2%. Относно образователната степен на населението, най-високият процент на хора със средно образование е в община Радомир – 60%, като също така тази община има и най-висок процент на хора с висше образование – 15,2%.

В сравнение с Радомир, общините Брезник, Земен и Ковачевци имат по-нисък процент на населението с висше образование, но по-висок процент на хора с основно и по-ниско образование. Община Ковачевци има най-нисък процент на неграмотност – 0,1%.

Общините Брезник и Земен се различават почти еднакво по отношение на разпределението на образованието на населението, като и двете общини имат най-малък процент на хора с висше образование.

На териториите на Кюстендилска и Пернишка област е налице нисък процент на неграмотност в повечето от избраните селски райони, като това е добър знак за образователната система и усилията за намаляване на неграмотността.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Според използваните критерии и разположението на селските райони в Кюстендилска и Пернишка област, могат да се направят следните изводи:

– селските райони, като Бобов дол и Радомир, имат по-добри демографски характеристики и по-нисък коефициент на безработицата в сравнение с изостаналите селски райони като: Трън, Трекляно и Бобошево. Освен това, тези изостанали райони имат по-висок дял на селското население и по-лоша инфраструктура.

– основата на определянето на селските райони в Кюстендилска и Пернишка област е показателят за гъстота на населението и съотношението между градското и селското население в общините. Този подход е типичен за много страни по света, където селските райони се дефинират въз основа на критерии като плътност на населението, брой на населените места, процент на заетост в земеделието и други фактори, свързани с развитието на селските райони. В Пернишка област има по-голям брой селски райони, които не са в пограничен регион и са в близост до столицата, което може да допринесе

за по-добро развитие на икономиката и повишаване на жизнения стандарт на местното население. В същото време, в Кюстендилска област има повече градове и по-малко населени места, което може да се отрази на по-ограничени възможности спрямо програмите за развитие на селските райони.

– спрямо образователната структура на населението в селските райони близо до столицата и тези близо до държавна граница е сходна. В двете области има висок процент на хора със средно образование, като в Кюстендилска област водещо място заемат Сапарева баня и Рила, а в Пернишка област – Радомир и Ковачевци. Освен това, неграмотните в двата района са под 1%, с изключение на някои конкретни общини.

За представяне на класификацията на селските райони в Кюстендилска и Пернишка област (развит, междинен и изостанал) по система от няколко показателя, те се изобразяват със следните символи:

- – дял на населението в под, във и над трудоспособна възраст
- ⊙ – коефициент на безработица
- ▲ – дял на селското население
- △ – образователна структура на населението

Таблица 4
Table 4

Класификация на селските райони в Кюстендилска и Пернишка област

Селски райони	Видове		
	Развит	Междинен	Изостанал
Бобов дол	■▲△	⊙	
Бобошево		△	■⊙▲
Кочериново	△	■⊙	▲
Невестино	△	■▲	⊙
Рила	△	■⊙▲	
Сапарева баня	△	■⊙	▲
Трекляно		△	■⊙▲
Брезник	■△▲	⊙	
Земен	■⊙△	▲	
Ковачевци	△	■▲	⊙
Радомир	■▲△	⊙	
Трън		▲	■⊙△

Източник: Данни на НСИ и собствени изчисления

Селските райони бяха категоризирани спрямо определени критерии като дял на населението в под, над и трудоспособна възраст, спрямо коефициента на безработица, дялът на селското население, дялът на населението с висше, средно и основно образование, както и дялът на неграмотно население (табл.4) Спрямо тези критерии и показатели бяха определени: развити, междинни и изостанали селски райони. Към категорията на развитите селски райони се отнасят: Радомир, Земен, Брезник, Бобов дол и Невестино. Те са характерни с високата трудова заетост на населението в трудоспособна възраст, малкия дял на население в над трудоспособна възраст и висок процент на образовано население притежаващо средно и висше образование. Към категорията на междинните селски райони се отнасят: Ковачевци, Кочериново, Рила и Сапарева баня. Населението на тези райони се отличава с колебания по отношение на населението в, под и над трудоспособна възраст и висока безработица. Характерно за тези райони е високият дял на селско население. Към категорията на изостанали селски райони се отнасят: Трън, Трекляно и Бобошево. Трън и Трекляно са погранични обезлюдяващи територии със застаряващо население и заедно с Бобошево отразяват висок процент на неграмотно население.

ЛИТЕРАТУРА

- Маджарова С., Селските райони в България. Същност и класификация. УИ „Стопанство“, 2000.
- Маджарова С., М. Пенева, Ем. Патарчанова, Селски райони. ИК на УНСС, 2013.
- Найденев Кл., Т. Трайков. Застаряване на населението в България – тенденции, особености и регионални различия. Научна конференция „Географски аспекти на планирането и използването на територията в условията на глобални промени“, 2016, с. 286–292.
- Патарчанов Пл., Ем. Патарчанова. Класификация на проблемните територии в Юго-западна България, Годишник на Софийския Университет, ГГФ, том 91, брой: кн. 2 – География, 2001, с. 251–262.
- Патарчанов Пл., Пространствени предизвикателства пред образованието в селските райони. Сборник доклади от научно-практическа конференция „Отрасловото многообразие – условие за устойчиво развитие на селските райони“. ВУЗК. В. Търново. 2009. 114–122. ISBN 978-954-9498-57-8.
- Патарчанов Пл., Проблеми на локалното развитие на малките общини и селища. ГСУ, кн. 2 – География, Т. 108, София, 2015. 275–286. ISSN 0324-2579 (print). ISSN 2535-0579 (online).
- Патарчанов Пл., Съвременни аспекти на политиката за развитие на селските райони в България. Сборник доклади от юбилейна научна конференция, Свищов, 2004. ISBN 954-23-0206-1. 235–240.
- Патарчанова Е., Г. Николова, Миграционната активност на населението в област Кюстендил, сп. Проблеми на географията, 2019: 55–72.
- Патарчанова Е., Л. Гунева, Класификация на селските райони в Софийска област. Сборник доклади научна конференция: Географски аспекти за планиране и из-

- ползването на територията в условията на глобални промени, гр. Вършец, 2016. 265–273.
- Попов, Р. и колектив, Диверсификация на стопанската дейност и качеството на живот в селските райони, Икономика, 2007.
- Симеонов, Д., Г. Петров. 2007. Регионални различия на общините в категорията „селски райони с планински селища“. България, българите и Европа – мит, история, съвремие. Том 1, Брой 1, с. 215–227.
- Трайков, Т. Проблеми и перспективи в демографското и социално-икономическото развитие на Пернишка област, Год. СУ, 2014.
- Patachanov, Pl. Territorial organization and management of the development of the rural regions in Bulgaria. Scientific symposium with international participation “Rural areas in the modern development conditions”. Ohrid, Macedonia, 2006. 785-794, ISBN 9989-668-59-0.
- Patachanov, Pl. The services crises in rural areas. The III International conference on rural space and local development, Cluj – Napoca, Micesti, Turda – Romania, 2006. 377-385. http://geografie.ubbcluj.ro/ccau/rsld/RSLD_2006/RSLD_2006_63.pdf ISBN 978-973-610-581-4.
- Patachanov, Pl., Em. Patachanova. Contemporary Theoretical And Methodological Aspects of the Studies and Development Models of Peripheral Areas. Journal of Settlements and Spatial Planning. Special Issue 3/2014 Print ISSN: 2069-3419. Online ISSN-L: 2248-2199. Edited by: Centre for Research on Settlements and Urbanism. Published by: Cluj university press. 2014. The 6-th Edition of the International Conference “Rural Space and Local Development”, “Peripheral Rural Areas between Certain Existence and Uncertain Development”, July 23–27, Cluj-Napoca, Romania, 2014.
- Patachanov, Pl., The Rural Paradigm – Evolution And Modern State. Multidisciplinary Journal Of Science, Education And Art. ISSN 1313-5236. <http://www.usb-blagoevgrad.swu.bg>. Годишник на Съюза на учените в България – клон Благоевград (електронно издание). Петата балканска научна конференция „Наука образование изкуство през 21. век“, 26–27 септември 2019 г. Благоевград, 2019. 691–700.
- Patachanova, Em. Social entrepreneurship – an instrument for social policy and social development of the rural areas , Conference proceedings vol. 19, Ecology, economics, education and legislation. 2019. 661–668.
- Patachanova, Em. Methodological aspects of the economic diversification of rural areas and its impact on settlements. Conference proceedings vol. 19, Ecology, economics, education and legislation. 2019. 511–518. <https://www.nsi.bg/> https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/external/login.jsf?x_2=3

SUMMARY

The following conclusions can be drawn, according to the criteria used and the location of the rural areas in Kyustendil and Pernik regions:

– rural areas such as Bobov dol and Radomir have better demographic characteristics, they also have a lower unemployment rate compared to backward rural areas such as Trun, Trekliano, Nevestino, and Kovachevtsi. These backward areas have a higher proportion of

rural population and poorer infrastructure, which contributes to higher unemployment and depopulation of these areas.

– the basis for determining the rural areas in Kyustendil and Pernik regions is the population density indicator and the ratio between the urban and rural population in the municipalities. This approach is typical of many countries around the world, where rural areas are defined based on criteria such as population density, number of settlements, agricultural employment rate, and other factors related to rural development. In Pernik region, there is a greater number of rural areas that are not in a border region and are close to the capital, which can contribute to better economic development and an increase in the living standards of the local population. At the same time, there are more cities and fewer settlements in Kyustendil region, which may result in more limited opportunities for rural development programs.

– relative to the educational structure of the population in the rural areas near the capital and those near the state border is similar. Both regions have a high percentage of people with secondary education, with Treklyano, Sapareva Banya and Boboshevo taking the leading place in Kyustendil region, and Radomir and Kovachevtsi in Pernisk region. In addition, illiterates in both regions are below 1%, except for some specific municipalities.